

# ปัญหาหนองไหลหลังคลอด

## ในแม่สุกร

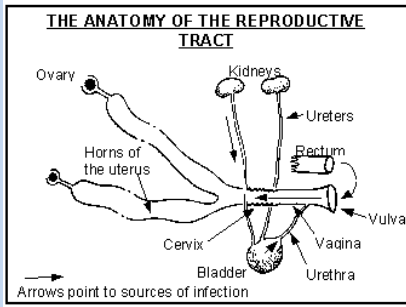


น.สพ. ยุทธ เทียมสุวรรณ  
ผู้จัดการฝ่ายวิชาการ บจก. เซ็นทรัลลิส

ปัญหามีสิ่งคัดหลั่ง หรือหนองจากช่องคลอด (Vaginal Discharge) เป็นปัญหาทางระบบสืบพันธุ์ที่พบได้บ่อยในแม่สุกร หลังผสม หลังหย่านม และขณะเลี้ยงลูก บ่อยครั้งพบปัญหาหนองไหลในสุกรสาวก่อนผสม ทำให้เกิดปัญหาความล้มเหลวของระบบสืบพันธุ์ จนต้องคัดทิ้งก่อนใช้งานหากไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ความผิดปกติ หรือพยาธิสภาพที่เกิดจากการอักเสบของมดลูกสุกร ส่วนใหญ่เป็นการอักเสบในชั้นเยื่อโพรงมดลูก (Endometritis) อันมักมีสาเหตุมาจากการติดเชื้อแบคทีเรียในระบบสืบพันธุ์ ก่อให้เกิดปัญหาผสมไม่ติด กลับสัด แท้ง ตามมามากมาย

สาเหตุเกิดจากแบคทีเรียทั้งแกรมบวกและลบ ที่พบได้บ่อยในระบบสืบพันธุ์ช่วงล่าง และทางเดินปัสสาวะในสุกรที่มีสุขภาพแข็งแรงปกติ อันได้แก่ *E.coli*, *Staphylococci*, *Streptococci*, *Pasteurella*, *Proteus*, *Pseudomonas*, *Klebsiella*, *Actinomyces*, *Chlamydia*, *Corynebacterium*, *Leptospira*, *Enterococci* เป็นต้น สุกรที่แข็งแรงปกติจะไม่ป่วย แต่ด้วยสาเหตุโน้มนำบางประการ อาจทำให้เชื้อเหล่านี้ก่อโรคได้ในบางครั้ง เช่น สุขศาสตร์โรงเรือนและการจัดการที่ไม่ดี การปนเปื้อนอุจจาระเข้าช่องคลอด การกระเทือนและปนเปื้อนเชื้อโรคช่วงผสม การผสมซ้ำในเวลาไม่เหมาะสม น้ำเชื้อปนเปื้อน การล้างคลอดที่ไม่สะอาด การติดเชื้อผ่านกระแสโลหิต ระดับฮอร์โมนที่ผิดปกติ สรีรวิทยาเฉพาะตัว ขาดการออกกำลังกายช่วงท้อง อายุ และลำดับท้อง Muirhead (1986) รายงานว่าแม่สุกรตั้งแต่ลำดับท้องที่ 5 ขึ้นไปมีโอกาสเกิดสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องที่ 6-9

ช่วงที่มักมีการอักเสบ และพบหนองมากที่สุดคือ หลังคลอดให้นมลูก เพราะเป็นช่วงที่มดลูกกระทบกระเทือน มีการซ่อมแซมตัวเอง กำลังเข้าสู่ รวมถึงช่วงหลังผสม ซึ่งถือเป็นการนำสิ่งแปลกปลอมเข้าสู่มดลูกโดยตรง ในสภาวะปกตินั้นอาจพบแบคทีเรียชนิด normal flora ในมดลูกได้ แต่มีจำนวนน้อยมาก ยกเว้นในช่วง 2-3 วันแรกหลังคลอด และช่วง 24 ชม. หลังผสม ช่วงนี้แม้ว่าจะพบแบคทีเรียจำนวนมาก แต่ระบบภูมิคุ้มกันสามารถกำจัดเชื้อโรค และสิ่งแปลกปลอมเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว การพบสิ่งคัดหลั่งในช่วงนี้จึงถือได้ว่าเป็นสภาวะปกติ



<b>THE SIGNS OF VULVAL DISCHARGES IN HEALTHY SOWS</b>	
<b>Time of Discharge</b>	<b>Significance</b>
1-4 days post farrowing	* Normal
> 5 days lactation	Abnormal
At mating	* Normal
Up to 5 days post-service	* Normal
14-21 days post-service	Abnormal
During pregnancy	Abnormal

\* Unless heavy increasing and continuous

แต่ในขณะที่ยวกันถ้าได้รับเชื้อช่วงตั้งท้อง หรือสุกรไม่สามารถกำจัดเชื้อหลังการคลอด หรือหลังการผสมได้ (ผสมซ้ำ หรือมีปริมาณเชื้อสูงมาก) แบคทีเรียที่มีภาวะคงอยู่รอดเหล่านี้ จะมีการเจริญเติบโตที่รวดเร็วผิดปกติ เนื่องจากฮอร์โมน และภาวะในมดลูกที่เหมาะสมทำให้มีพยาธิกำเนิดเยื่อโพรงมดลูกอักเสบ และมีหนองไหลให้เห็น ช่วงนี้จึงถือได้ว่าผิดปกติ แสดงให้เห็นว่าระยะต่างๆ ในวงจรการเป็นสัด และระดับฮอร์โมนที่เกี่ยวข้อง เอสโตรเจน และโปรเจสเตอโรนนั้นมีอิทธิพล และเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดกลไกต่อต้านกำจัดเชื้อ หรือเอื้อให้เชื้อคงอยู่ต่อ จนเกิดพยาธิสภาพของมดลูกขึ้น

แม่สุกรที่มีปัญหาเยื่อโพรงมดลูกอักเสบ อาจไม่มีอาการให้เห็น หรือมักแสดงอาการแบบเฉียบพลัน และกึ่งเฉียบพลัน โดยแม่สุกรป่วย มีไข้ ไม่กินอาหาร มีช่องเหลวขุ่นสีขาวเหลือง เขียว หรือหนองออกมาจากปากช่องคลอด อาจมีเลือดหรือไม่กี่ได้ พบปริมาตรตั้งแต่ 3-500 มล. สุกรมักมีหนองไหลในช่วงเป็นสัด เนื่องจากเป็นช่วงปากมดลูกเปิด อาจเพียงแค่ 2-3 วันแล้วหายไป อาจทำให้เข้าใจผิด คิดว่าหายขาด แต่พอครบวงจรการเป็นสัด ปากมดลูกเปิดก็จะมีหนองไหลออกมาใหม่ บางแม่อาจมีภาวะเต้านมอักเสบ และไม่มีน้ำนมที่เรียกว่า MMA ร่วมด้วยก็ได้

นอกจากนี้อาจแสดงอาการชัดเจนด้วย ความล้มเหลวของระบบสืบพันธุ์ เช่น ผสมไม่ติด กลับสัดตรงรอบ/ซ้ำไม่ตรงรอบ ไม่เป็นสัด ตัวอ่อนตาย แท้ง อัตราการเข้าคลอดลดลง 10-20% ขนาดครอกเล็กลง แม่ที่ไม่ให้ผลผลิตมีจำนวนเพิ่มขึ้น อัตราการคัดทิ้งสุกรเพิ่มขึ้น เคยมีรายงานสุกรสาวที่ถูกคัดทิ้ง เพราะกลับสัดจากปัญหาหนองไหลสูงมากถึง 24% และในสุกรนางสูงมากถึง 25.8% (Meredith, 1986)

ส่วนใหญ่จะทำการวินิจฉัยปัญหา จากการเห็นสิ่งคัดหลั่ง หรือหนองที่ออกมาตลอดเวลา หรือบางช่วงเวลา แต่อย่างไรก็ตามอาจผิดพลาดได้ง่ายมาก ขั้นแรกต้องแยกว่าเป็นพยาธิสภาพหรือไม่ ให้ออกจากสภาวะปกติที่พบสิ่งคัดหลั่งได้หลังผสม หลังคลอด (แต่เพียงไม่กี่วันเท่านั้น) ขั้นต่อมาต้องแยกว่าเกิดขึ้นที่อวัยวะส่วนใด สิ่งคัดหลั่งหรือหนองที่เห็นอาจเกิดได้ตลอดทางเดินระบบสืบพันธุ์ โดยไม่เกี่ยวกับมดลูก และไม่ขึ้นกับสถานะของรังไข่ หรือวงจรการเป็นสัด เช่น คอมดลูกอักเสบ ช่องคลอดอักเสบ ปากช่องคลอดอักเสบ กระเพาะปัสสาวะอักเสบ กรวยไตอักเสบ นิ้ว ควรวินิจฉัยตามคุณสมบัติของสิ่งคัดหลั่งหรือหนอง ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของปริมาณ ความหนืด สี กลิ่น และส่วนประกอบอื่นๆ ร่วมกับประวัติ และอาการทางคลินิก การชันสูตรซากถือว่าเป็นวิธีที่สำคัญมาก และยืนยันได้เป็นอย่างดี ร่วมกับการเพาะเชื้อแบคทีเรียจากหนองในมดลูก ส่วนการเพาะเชื้อจากสุกรมี่ชีวิต ค่อนข้างมีข้อจำกัด และผิดพลาดได้สูงมาก การตรวจด้วยวิธีทางจุลพยาธิวิทยา อาจช่วยยืนยันได้เมื่อไม่พบรอยโรคด้วยตาเปล่า (ประมาณ 45% ของตัวอย่างที่มีปัญหาหนองไหลจากช่องคลอด)

การรักษาโดยการล้างมดลูก ให้ผลดีเฉพาะในช่วงการคลอดเท่านั้น แต่ในช่วงอื่นประสิทธิภาพการรักษายังไม่ค่อยได้ผล มีข้อจำกัดสูง และไม่เป็นที่นิยมกันมากนักโดยทั่วไปนิยมรักษาด้วยการใช้ยาปฏิชีวนะแบบฉีด หรือร่วมกับ แบบผสมอาหาร ชนิดที่ออกฤทธิ์กว้างขวาง เช่น กลุ่มฟลูออโรควิโนโลน กลุ่มเซฟาโลสปอริน กลุ่มซัลโฟนาไมด์ โดยคำนึงถึงความไวของเชื้อต่อยาชนิดนั้น ร่วมกับการใช้ยาลดไข้ ลดการอักเสบกลุ่ม NSAIDs การใช้ฮอร์โมน โดยเฉพาะอย่างยิ่งออกซิโตซินที่นิยมใช้ภายหลังคลอด ช่วยทำให้มดลูกบีบตัว ขับของเสียออกมา เข้าอู่ได้เร็ว มดลูกสุกรยังคงไวต่อออกซิโตซินได้อีกหลายวันหลังคลอด ส่วน

VULVAL DISCHARGES > 5 DAYS POST-SERVICE		
	Problem herd ranges	Targets for normal herds
Repeats		
19-23 days	10 - 20%	< 10%
24-90 days	5 - 10%	< 3%
Sows not in pig with or without discharges	4 - 9%	< 1%
Pregnancy testing (doubtful or negative)		
% at 30 days	5 - 20%	< 5%
% at 40 days	5 - 20%	< 5%
Farrowing rate	60 - 85%	> 87%
Abortions	Normal level	< 1%
Litter size	Unaffected	

SOURCES AND TYPES OF DISCHARGE	
Type of Discharge	Source
Thick, white, yellow pus	Vulva Vagina Cervix Womb
Fluid, mucous, pus, blood & urine	Bladder Kidney Vulva Vagina
Chalky	Urine sediment from the kidneys & bladder
Pure blood	Internal ruptured blood vessel



ฮอร์โมนโปรสตาแกลนดินช่วยในการสลายเนื้อเยื่อบางชนิดในรังไข่ที่ค้างอยู่ ทำให้สุกรมีวงจรถนอมเป็นปกติ ฮอร์โมนแต่ละชนิดอยู่ในระดับสมดุล อันส่งผลในการป้องกัน และรักษาภาวะเยื่อโพรงมดลูกอักเสบในสุกรได้เป็นอย่างดี

โดยสรุป ปัญหาหนองไหลในสุกร อันมีสาเหตุมาจากเยื่อโพรงมดลูกอักเสบ มักมีจุดเริ่มต้นมาจากระบบสุขภาพที่ไม่ดี และการเลี้ยงการจัดการที่บกพร่อง ร่วมกับปัจจัยจากตัวสุกร ที่มีสภาพร่างกายไม่พร้อมในการกำจัดเชื้อโรค หรือมีระดับฮอร์โมนที่ไม่เหมาะสม การวินิจฉัยโรคหรืออาการให้ถูกต้อง โดยแยกจากสิ่งคัดหลั่งในสภาวะปกตินั้นค่อนข้างยาก ส่งผลให้การรักษาได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงเมื่อแสดงอาการแล้วมักไม่ตอบสนองต่อการรักษา ไม่หายขาด หรือเกิดความไม่สมบูรณ์พันธุ์ อันนำไปสู่ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และอาจเสียหายจนต้องคัดสุกรทิ้ง เรื่องเหล่านี้จึงควรต้องรู้ เพื่อป้องกันหรือแก้ไข ไม่ให้แม่หมูของท่านมีหนองไหล อีกต่อไป.....!!!

#### เอกสารอ้างอิง

<http://www.thepigsite.com/pighealth/article/146/endometritis-and-the-vulval-discharge-syndrome>

Meredith, M. J., 1986. Current therapy in theriogenology 2. W.B. Saunders. 953-956.

Muirhead, M.R., 1986. Vet. Rec. 119: 233-235.